

Inleiding op het Manifest ‘Naar gelijke kansen op gezondheid!’

Het jaar 2020 heeft duidelijk gemaakt hoe kwetsbaar onze samenleving als geheel is op het gebied van de volksgezondheid.

Het verzorgingsgebied van de Veiligheidsregio Limburg-Noord werd relatief gezien heel zwaar getroffen door de COVID-crisis. Deze crisis heeft impact op het sociaal en mentaal welzijn van mensen in alle lagen van de bevolking. Dat geldt in het bijzonder voor mensen die al kwetsbaar waren en de crisis raakt ook aan het welzijn en de leefstijl van iedereen, jong en oud.

Mede daarom is een stevige inzet nodig in de komende jaren. Dit manifest benadrukt het belang dat wij hechten aan een samenleving waarin iedereen gelijke kansen heeft op een goede (ervaren) gezondheid.

In dit manifest leggen de GGD Limburg-Noord en de 15 regiogemeenten een gezamenlijke ambitie vast op het gebied van preventieve gezondheid: ‘naar gelijke kansen op gezondheid’. Dit bereiken we niet in korte tijd, integendeel, dit vraagt een lange adem. En ook concrete actie. Het manifest geeft langjarig richting, tot 2030. De uitwerking in een regionaal programma telt drie jaar, waarna we opnieuw kijken welke acties bijdragen aan onze ambitie.

Preventieve gezondheid definiëren we als volgt: stimuleren dat mensen gezond blijven door enerzijds de gezondheid te bevorderen en anderzijds de gezondheid te beschermen. Voorkómen is beter dan genezen (zie het schema in de bijlage). Zowel het individu als diens fysieke en sociale omgeving zijn daarin van groot belang. Hierin speelt niet alleen het sociaal domein een rol, maar ook de verbinding met het fysiek en het medisch domein. Positieve Gezondheid stellen we centraal in ons denken en doen. Dit vragen we ook van onze partners.

Er is een beweging nodig van de huidige focus op ziekte en zorg naar het bevorderen van gezondheid en welbevinden. Het moet minder gaan om ‘de patiënt’ en meer om ‘de mens’ en hoe hij of zij invulling wil geven aan zijn of haar leven. Dat vraagt om een betere inbedding in onze gezondheidszorg van preventie, leefstijl en eigen regie en een krachtiger investering in de sociale basis en inzet op een vroegtijdige aanpak van sociale problematiek.

Opbouw van het manifest

Dit manifest stelt het concept Positieve Gezondheid centraal als visie. Vervolgens werken we twee grote opgaven voor de komende jaren uit. Deze twee opgaven vertalen we naar vier punten die betrekking hebben op de rolverdeling en samenwerking tussen gemeenten/GGD en andere belanghebbende partijen in de regio.

Manifest 'Naar gelijke kansen op gezondheid'

De GGD Limburg-Noord en de 15 regiogemeenten spreken samen uit:

Wij vinden gezondheid één van de belangrijkste dingen in het leven.

Wij zetten ons daarom in voor gelijke kansen op gezondheid voor iedere medeburger.

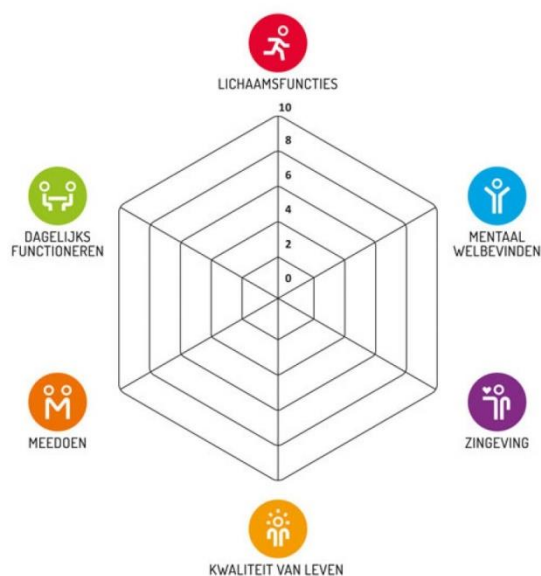
Gezondheidswinst staat centraal in ons denken en doen.

Eén visie: Positieve gezondheid centraal

In ons denken en doen gaat we uit van één visie, die van positieve gezondheid.

Bij positieve gezondheid gaat het niet over de afwezigheid van ziekte, klachten of pijn. Gezondheid betekent: de dingen kunnen doen die je wilt doen, samen met anderen kunnen genieten en grip op je leven hebben. Het gaat over vertrouwen hebben in jezelf en de toekomst, en je goed voelen. Kortom zelf de regie over je leven kunnen voeren.

Wij zien gezondheidswinst als groei op één of meer pijlers van het spinnenweb positieve gezondheid.

Twee hoofdopgaven

Wij zien twee opgaven die in de komende jaren in onze regio de volle aandacht vragen:

1. het vergroten van gelijke kansen op positieve gezondheid;
2. het makkelijker maken van gezond leven.

Opgave 1: Gelijke kansen op positieve gezondheid voor iedereen

We leven langer dan ooit in goede gezondheid. We zijn steeds beter in staat ziekte te diagnosticeren en te behandelen, ook als het om hoog-complexe zorg gaat. Tegelijkertijd zijn onderlinge verschillen in gezondheid de afgelopen decennia eerder groter dan kleiner geworden. De coronacrisis lijkt deze tweedeling te versterken. Nederlanders met een hoog inkomen en hoog opleidingsniveau leven gemiddeld genomen niet alleen langer, maar ook langer in een goede gezondheid dan mensen met een laag inkomen en laag opleidingsniveau (= met als hoogst genoten opleiding het vmbo¹).

De werkelijkheid die gezondheidsverschillen veroorzaakt, is zeer complex. Het is een interactie tussen verschillende factoren: naast gezondheid onder meer ongelijkheid in onderwijs, arbeidsmarkt, sociale zekerheid, leefomgeving en sociale relaties. Complex omdat het een correlatie van factoren betreft gedurende een lange periode in de tijd: verschillen ontstaan niet plots en zijn vaak een gevolg van een opeenstapeling van problemen gedurende de levensloop.

De urgentie om nu te investeren in gezondheid in plaats van in het oplossen van problemen later is helder. Daarom willen wij volop investeren in het vergroten van gezondheidskansen voor iedereen. Dat vraagt om een integrale benadering vanuit meer beleidsterreinen. Dit betekent ook: verschil durven maken, extra aandacht voor de meest kwetsbare gebieden en inwoners in de meest kwetsbare posities². Geen uniforme maatregelen, maar een gedifferentieerde aanpak en vanuit de zes pijlers van positieve gezondheid.

Opgave 2: Makkelijker maken van gezond leven

We willen onze inwoners stimuleren om hun leefstijl te verbeteren en een gezonde leefstijl structureel te integreren in hun dagelijks leven. We faciliteren initiatieven van inwoners en gemeenschappen in onze regio die werken aan positief gezond leven.

In onze regio stimuleren we de gezonde fysieke en sociale leefomgeving: van een openbare ruimte die uitnodigt tot bewegen en een goede toegang tot voorzieningen tot een ontmoetingsplek in een buurt- of gemeenschapshuis. In termen van positieve gezondheid: van lichaamsfuncties tot meedoen en mentaal welbevinden.

Het makkelijker maken van gezond leven betreft het uitnodigen van het individu tót en het collectief stimuleren ván een gezonde leefstijl. Waarbij we extra aandacht gaat naar de meest kwetsbare gebieden en inwoners in de meest kwetsbare posities. Daar is de meeste gezondheidswinst te behalen.

Onze inwoners mogen op ons rekenen, dat wij hun gezondheid beschermen tegen gezondheidsrisico's waar ze zelf nauwelijks invloed op hebben. Schone lucht, bodem en water, tegengaan van geluid-, hitte- en wateroverlast, bestrijding van een pandemie moeten zorgen dat de gezondheid zo weinig mogelijk wordt geschaad.

¹ <https://adviezen.raadrvs.nl/gezondheidsverschillen-voorbij/>

² <https://www.raadrvs.nl/documenten/publicaties/2021/4/7/een-eerlijke-kans-op-gezond-leven/>

Onze inwoners mogen ook rekenen op ons, dat wij ons sterk maken om de factoren die hun gezondheid belemmeren, zoals sociale onveiligheid, weg (laten) nemen. Deze sociale onveiligheid blijkt een forse belemmering voor het positief beleven van de gezondheid. In het bijzonder voor het gezond opgroeien van kinderen.

Succesvol samenwerken aan gezondheid.

Resultaten boeken op de twee hoofdoopgaven vereist een langjarige en niet vrijblijvende samenwerking tussen de overheid, maatschappelijke partners en het bedrijfsleven. Samenwerken aan dezelfde opgaven vinden wij in het belang van onze inwoners. We noemen vier, naar onze mening, belangrijke vereisten voor deze samenwerking.

In de *eerste plaats* vraagt het om een gezamenlijke inspanning van alle betrokkenen, waaronder inwoners, overheid (hier: gemeente), GGD, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven.

Inwoners staan centraal, zij krijgen een grotere eigen rol en verantwoordelijkheid. Zij houden de regie over hun leven, bepalen zelf wat belangrijk is, waar ze zich goed bij voelen.

Wij als gemeenten dragen bij door:

- Het stimuleren van de kracht, zelfredzaamheid, participatie en vitaliteit van inwoners door kansen te creëren voor inwoners om zich te ontwikkelen op de pijlers van positieve gezondheid.
- Te investeren in preventie, lichte en nabije ondersteuning, vroeg signalering en voldoende ruimte voor innovaties. Daarbij ligt het accent bij inwoners in kwetsbare situaties.
- Te investeren in een gezonde leefomgeving, die uitnodigt tot bewegen, ontmoeten en beleven.

Maatschappelijke partners (o.a. welzijn- en zorginstellingen) vragen wij om bij te dragen door goede samenwerking onderling. Ze weten van elkaar welke expertise de ander bezit en hoe daar gebruik van te maken. Doel is de juiste ondersteuning van de inwoner, met behoud van regie op het eigen leven, maar ook ondersteunen om de regie terug te vinden. Belangrijk hierbij is dat de lokale situatie duidelijk is en dat hierop kan worden ingespeeld.

Het bedrijfsleven heeft een belangrijke rol in een gezonde omgeving voor hun werknemers. Daarnaast ligt er een opgave tot gezondere voeding (door gezonde voeding goedkoper te maken en minder zout en suiker toe te voegen). In deze opgave zien we een belangrijke rol voor de landelijke overheid.

Dit vraagt in de *tweede plaats* om een GGD in een sterke rol van regionale partner. De GGD:

- bundelt data en kennis tot lokaal en regionaal direct toe te passen beleidsinformatie;
- zorgt er voor dat de nieuwste kennis en interventies kunnen worden ingezet om de gezondheidswinst te vergroten;
- ondersteunt met kennis en ervaring de aangesloten regio's en gemeenten op maat in de ontwikkelingen waarin zij zich bevinden;
- zorgt voor flexibele inzet en is een belangrijke partner voor gemeenten en haar maatschappelijke partners in hun preventief gezondheidsbeleid.

De GGD wil en durft samen te werken en gaat samen met partners 'multidisciplinair' om de inwoner staan.

Dat vraagt in de derde plaats om een integrale aanpak op de bevordering van gezondheid. Wij sturen op de verbinding van de verschillende beleidsterreinen (sociaal domein breed én het fysieke domein) en op het aangaan van nieuwe samenwerkingsvormen opdat nieuwe slimmere manieren van organiseren tot stand komen.

Dat vraagt in de vierde plaats om een actieve rol van – en samenwerking met – zorgverzekeraars. Hiermee is een start gemaakt in de vorm van de samenwerkingsagenda's voor de subregio's Noord-Limburg en Midden-Limburg. Door effectieve interventies uit domeinen van zorg en welzijn te combineren valt winst te behalen. We vragen de zorgverzekeraars om samen met ons gericht te investeren in effectieve, preventieve interventies.

Tot slot

Dit manifest is de start van een regionaal uitvoeringsprogramma.

In het regionaal uitvoeringsprogramma beschrijven we interventies, acties, inzet en rollen van betrokken partijen. Daarbij bouwen we verder op de ontwikkelingen die nu al lopen. Uit het uitvoeringsprogramma zal ook blijken waar de GGD (regionaal) voor aan de lat staat en waar de gemeenten primair lokaal voor verantwoordelijk zijn vanuit het brede sociaal domein.

Concrete onderwerpen die aan orde komen zijn:

- Prioriteit voor groepen met gezondheidsachterstanden
- Risicogerichte aanpak (bijvoorbeeld valpreventie/eenzaamheid)
- Focus op begin van levensloop (zoals Kansrijke start, Nu Niet Zwanger, Onbedoelde (Tiener)zwangerschappen: het 7 stappenplan)
- Focus op jeugd en druk op dagelijks leven (o.a. gezonde school van de toekomst)
- Aansluiten bij thema's van het Nationaal Preventieakkoord (NPA) en lokale preventieakkoorden: overgewicht, alcohol, roken
- Aansluiting bij Omgevingswet
- Data als basis voor keuzes en monitoring
- Aansluiting bij sociaal domein
- Meer maatwerk inzetten in advisering en ondersteuning naar gemeente door de GGD

Bijlage

De vijf wetten waarin preventie een rol speelt, zijn de Wet publieke gezondheid (Wpg), de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015), de Jeugdwet, de Zorgverzekeringswet (Zvw) en de Wet langdurige zorg (Wlz), de zogeheten stelselwetten. Onderstaande afbeelding geeft aan dat zowel de gemeente, als de zorgverzekeraar als het zorgkantoor op dit thema bepaalde verantwoordelijkheden hebben.

